

KOMENTAR UZ EPICEDIJ VASILIJA BUBANOVIĆA PETRU STIĆU

Vasilije Bubanović (1797—1853) je poznati latinist XIX stoljeća¹). Uz svoje druge pjesme napisao je kraći, ali potresni epicedij: *Nuncia triste sonat mortis campana per urbem* u spomen svoga prijatelja Petra Stića²).

Epicedij je napisan 31. siječnja 1852 a u izvorniku glasi:

Nuncia tristè sonat mortis campana per urbem.
Hanc hodie, utque canam turturis ore, monet!
Curque sonet, causam confestim frater amate!
Haç tristi musâ Tu referente Sui es:
Heu! roseum quod erat corpus jam exangve cadaver
Presbyteri fratris Stiić juvenisque jacet,
Presbyteri canonum Doctoris et ecce sacrorum,
Qui pars Praesulei consiliique fuit,
Qui Verâ a puere nulli pietati secundus
Magna Dioecesis spesque roburque foret,
Quum ter Natales denos numeraverat atque
Sex, campanae echo dicit abesse sacra!
O! durum nimium praeceptum mortis avarae,
O! umbrâ quavis sors leviorque levi!
Nescia sed flecti cur fata lacesso querelis,
Prosequor et lacrimis bustaque fratris ego?
Mortali multò qui cum felicior omni
Elysii teneat regna beata poli,
Fratribus atque suis felix bona Numina jam nunc
Contendat precibus consiliare piis.

*

Crisii, Pridie Kalendas Februarii MDCCCLII.

¹) Milko Predović, *Latinist Vasilije Bubanović*. Živa Antika XV, I, str. 195—201.

isti, *Vasilije Bubanović*, Žumberački kalendar 1965, str. 145—152.

²) Basilius Bubanović, (*Nuncia triste sonat mortis campana per urbem*.) *Agramer Zeitung*, XXVII/1852, Nr. 28, S. 76. Napominjemo da se dr. Petar Stić različito potpisivao: P. St. .ć, P. Stić', Petrus Stich, P. Stiih, Petrus Stiić, Stiić', P., Stiić P., Pere Stiić, Dr. Petar Stiić. U njegovo vrijeme nazivali su ga neki Dr. Stić. Danas se njegovo rodno selo naziva Stići, a oni koji nose isto prezime zovu se Stić.

Budući da je Petar Stić bio markantna osoba među žumberačkim Hrvatima, držim da je potrebno ukratko iznijeti podatke o životu i radu čovjeka koji je sredinom XIX st. igrao vidnu ulogu u narodnom preporodu.

Petar Stić je rođen 1816. u selu Stići, župa Pećno u Žumberku³). Umro je 31. I 1852 u Križevcima⁴). Pređi su mu žumberački uskoci koji su se doselili oko 1530 iz područja Unca i Glamoča u Žumberak⁵). Otac mu je Dako (Danijel), seljak; živio je u Stićima u Žumberku koji je tada pripadao pod slunjsku pukovnicu, umro je koliko se moglo do sada ustanoviti iza 1835. godine. Majka mu bijaše graničarska kćerka, domaćica, sestra križevačkog biskupa Gabre Smičiklasa; rođena je u selu Sopotu, župa Sošice u Žumberku; umrla je u Stićima⁶).

Stić je polazio zasigurno graničarsku osnovnu školu (trivijalku) u Mrzlom polju u Žumberku, i to oko 1828—1832. Klasičnu gimnaziju (Archigymnasium) od 6. razreda polazi u Zagrebu od 1832. do 1838. kao pitomac Grkokatoličkog sjemeništa. Bio je odličan đak.

Stić je studirao Filozofski fakultet (Facultas Philosophica) u Zagrebu od 1838. do 1840⁷). Oko god. 1839. osnovana je Čitaonica Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu. U određeno su vrijeme članovi Čitaonice, a među njima i Stić, čitali literarne sastave i o njima raspravljali. Tu se vidno očitovala Stićeva sklonost prema književnosti⁸).

Rektori Grkokatoličkog sjemeništa Nikola Malić (1832—1837) i Janko Goleš (1837—1845) utjecali su na njegovu naobrazbu. Bio je sklon spekulativnim disciplinama: empirijskoj psihologiji, etici i primjenjenoj metafizici. U Archigymnaziji i na Filozofskom fakultetu stekao je klasičnu naobrazbu. Volio je Tukidida, a oduševljavao se Ciceronom.

Na preporuku križevačkog biskupa Gabre Smičiklasa, a preko računarskog činovnika Alojzija Heinricha, bio je primljen 1840. u Generalno peštansko sjemenište i na Rimokatolički bogoslovski fakultet u Pešti. Tu je ostao od 1840. do 1844⁹). Osim redovitih bogoslovskih ispita, koje je polagao s odličnim uspjehom na latinskom jeziku, Stić je posvetio mnogi čas narodnoj hrvatskoj, odnosno slavenskoj književnosti. Dr. Ljudevitu Gaju poslao je 16. X 1841. pjesmu *Uzdasi*

³) Smičiklas, Đuro, biskup. Petrus Stiić. *Schematismus venerabilis cleri Graecis ritus catholicorum dioecesis Crisiensis pro anno 1869, Zagrabiae* (1868), p. 19.

⁴) Narodni odbor općine Križevci. Matični ured. *Protocollum mortuorum ab anno 1803 — Protokol' umerših'* (god. 1852).

⁵) Milko Predović, *Kratki pregled povijesti Žumberka*. Žumberački kalendar 1965, str. 54—55.

⁶) Historijski arhiv Zagreb. Archigymnasium god. 1833, *Catalogus Imae Grammaticae Anni 1832/3* f. 11v—12r. Stiić, Petar dr. *Adserta ex jure...* Pestini (1845), p. 3.

⁷) Historijski arhiv Zagreb. Archigymnasium od god. 1833—1840 (*Catalogus classificatio, relatio*).

⁸) Šimrak, Janko dr. *Spomenica o 250-godišnjici Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu*. Zagreb 1931, str. 86.

⁹) Arhiv Križevačke biskupije (Križevci). Fasc. anni 1840, num. 100, 107, 113.

Domorodca za Danicu¹⁰). U Danici ilirskoj za godinu 1842. štampanu je članak: *Što nas može osobito ganuti da našu domovinu ljubimo*¹¹). U Peštansko-budimskom skoroteči objelodanio je 1843. dvije pjesme: *Mojoj liri*¹²) i *Moim' družima*¹³) te pripovijest *Bugarska herceginja*¹⁴). Prigodom smrti (7. V 1843) svog zemljaka Žumberčana Nikole Goleša vicearhidakona i novosadskog grkokatoličkog župnika spjevao je pjesmu: *U cvjetak kog na grobu. . . Nikole Golleša. . . usadi Petar Stiić. . . klerik*. Nakon završetka bogoslovnih studija (1844) vratio se u Križevce, gdje se pripremao za svećeničko ređenje. Često je boravio u biskupskoj biblioteci, bogatoj latinskim i grčkim djelima i djelima iz pastirike. Biskup Gabre Smičiklas podijeli mu 1845. niže i više svete redove. Kratko iza toga odlazi u Peštu i na Pravnom fakultetu podvrgava se rigorozima a u maju 1845. stiče naslov doktora svetih kanona. Obrambene pravne tvrdnje — *Adserta ex jure naturae privato, universali publico et gentium item jure ecclesiastico, quae annuunt in cluytae facultatis juridicae superatis rigorosis examinibus in Regia scientiarum universitate pestana pro consequenda laurea doctoris ss. canonum publice propugnanda suscepit Petrus Stiić, dioecesis crisiensis presbyter. Mense Majo 1845.* — posvećuje u čast grkokatoličkog križevačkog biskupa Gabre Smičiklasa *Maecenatis gratiosissimi, avunculi optimi*.

Iste se je godine (1845) vratio u Križevce i postao biskupov tajnik (1845—1846) i prisjednik sudbenog stola Križevačke županije¹⁵).

God. 1846. natječe se za vojnog kapelana u Zadru. Na preporuku biskupa Smičiklasa i zagovor apostolskog vojnog vikara biskupa Dr. Ivana Mihajla Leonharda imenovan je u maju 1846. od cara Ferdinanda I za vojnog i građanskog kapelana u Zadru. Naslijedio je svog zemljaka Konstantina Bukvića, koji je iste (1846) godine postao kanonikom Križevačke biskupije. Stić je tražio da mu se dodijeli kapela Sv. Antuna u Zadru; bio je desna ruka grkokatoličkog vikara Đure Smičiklasa kod Dalmatinskog namjesništva; obilazio je grkokatoličke vjernike od Trsta do Dubrovnika; pisao dopise na razne strane i slao *litterae* i *Status animarum Capellaniae* Duhovnom stolu Križevačke biskupije¹⁶). Od g. 1846 do 1849. posvetio je puno pažnje i vremena književnom radu.

¹⁰) Nacionalna sveučilišna biblioteka u Zagrebu. R 4710. Ostavština Ljudevita Gaja. Stiić, Petar (Različiti sastavci). Tu se nalaze Stičevi rukopisi:

a) *Stiić Gaju* (Pešta, 16.X 1841), pismo;

b) *Uzdasi Domorodca* (pjesma);

c) *Ponositosti naroda u obziru objasnjenja u svojoj domovini* (članak);

d) *Putopis po Dalmaciji*.

¹¹) Stiić, P(etar). *Što nas može osobito ganuti, da našu domovinu ljubimo?* Danica ilirska, VIII/1842, br. 53, str. 209.

¹²) Stiić, P. *Mojoj liri*. Peštansko-budimskij skoroteča, II/1843, br. str. 80.

¹³) Stić, P. *Moim' družima*. Peštansko-budimskij skoroteča, II/1843, br. 28, str. 169.

¹⁴) Stiić, P. *Bugarska herceginja*. Peštansko-budimskij skoroteča, II/1843, br. 31, str. 186—187; br. 32, str. 195.

¹⁵) *Schematismus venerabilis cleri dioecesis Crisiensis Graeci ritus catholicorum* 1846. Zagrabiae (1846).

¹⁶) Arhiv Križevačke biskupije. *Fasc. anni 1846, num. 8, 9, 14, 25, 60, 61, 89, 103; Fasc. anni 1847, num. 13, 19; Fasc. anni 1848, num. 23.*

Posebno je izašla pjesma u čast biskupa Smičiklasa: *Illustrissimo ac reverendissimo domino Gabrieli Smičiklas*. Postao je suradnik „Zora dalmatinske“. G. 1846. izlazi poučni članak: *Nikoji osobitiji značaji slavjanskoga naroda*¹⁷). Zapažen je literarno-pedagoški članak (1847): *Opomena upravljena na jednog mladog domorodca* (kao dio neobjelodanjenog većeg rukopisa¹⁸) te biografija: *Uspomena Mate Petra Katančića*¹⁹).

Na glas je došao Stić polemičkim člancima iz crkveno-pravne literature. Polemizirao je s jednim fruškogorskim monahom (Germanom Anđelićem, kasnijim srpskim patrijarhom²⁰). Prijatelju Milutinu (Anđeliću?) posvetio je Stić 1848. svoje glavno djelo: *Kratki razgovor o istočnoj cerkvi*. Tu se nalaze Stićevi prijevodi:

- A) Iz latinskog jezika preveo je na hrvatski kratke odlomke iz nekih djela sv. Ivana Zlatoustoga, sv. Atanazija, sv. Ćirila, sv. Leona, sv. Bernarda, sv. Jeronima, pape sv. Damasa, Teodora Studite, careva Teodozija i Justinijana, Focija. . . i drugih; zatim prijevod „nadgrobnice“ ili epitafa kardinala Besariona u čast carigradskog patrijarhe Josipa: *Ecclesiae antistes fueram, qui magnus Eoae, Hic jaceo. . . —Od istočne Cerkve znameniti biskup sada ovdje ležim*²¹).
- B) S njemačkog jezika preveo je na hrvatski kratki odlomak iz djela Ludwig von Haller: *Restauration der Staats-Wissenschaft, IV Band*²²).

Stić se je zalagao 1848. da bi se u Hrvatskoj osnovao Katolički institut i da bi se izdavao barem jedan crkveni list²³).

G. 1848. u mjesecu siječnju izvršio je korekturu narodnih pjesama, što ih je Ljubić bio sabrao i objavio.

God. 1849. imenovan je rektorom Grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu. Naslijedio je Janka Predovića. U mjesecu kolovozu iste godine (1849) Stić se preselio u Zagreb. Ostavio je u Dalmaciji svoje prijatelje: braću Battara, Menzla, Antu Kuzmanića, Biličića, Marka Stanića, Matu Vučića, Đuru Smičiklasa, Šimu Ljubića, Ivana Skarića, Francesca Salghetti-Drioli i druge. U Zagrebu je našao svoje stare prijatelje: Stanka Vraza, Dr. Ljudevita Gaja, Dr. Bogoslava Šu-

¹⁷) Stić, P. *Nikoji osobitiji značaji slavjanskoga naroda*. Zora dalmatinska, III/1846, br. 44, str. 348.

¹⁸) Stić, P. *Opomena upravljena na jednog mladog domorodca*. Zora dalmatinska, IV/1847, br. 3, str. 20—21.

¹⁹) Stić, P. dr. *Uspomena Mate Petra Katančića*. Zora dalmatinska, IV/1847, br. 32, 177—178.

Stić, P. *Pogled u najstarija vremena Češke dogodovštine*. Zora dalmatinska, III/1846, br. 45, str. 355—356. Stić, P. *Protiopazke na opazke gospodina Josipa Grubišića*. Zora dalmatinska, 5/1848, br. 45, str. 179—180.

²⁰) Stić, P. dr. *Priateljski odgovor*. Zora dalmatinska, IV/1847, br. 29, str. 165—167.

²¹) Stić, Petar dr. *Kratki razgovor o istočnoj cerkvi*, Zadar 1848, 93.

²²) Stić, Petar dr. *o. c.* str. 40.

²³) Stić, Petar dr. *o. c.* str. 44.

leka, Petra Preradovića, Niku Horvata i druge. U Križevcima je zagrlio blagog biskupa Gabru Smičiklasa i latinistu Vasilija Bubanovića²⁴).

Kao rektor Grkokatoličkog sjemeništa brinuo se je Stić za duhovni i materijalni procvat povjerenog mu zavoda. Pomoćnik mu bijaše Pavle Bratelj, nadstojnik nauka u istom sjemeništu a profesor na Archigymnasium-u. Stić je ubrzo postao pomagač i savjetnik biskupa Smičiklasa u svim važnijim, naročito pravnim poslovima Križevačke biskupije²⁵).

Duhovnom je stolu Križevačke biskupije poslao 3. VIII 1851. izvještaj o napretku mladeži za godinu 1850/51: *Informatio Super progressu in Moribus et Litteris Alumnorum Gr. Cath. Seminarii Zagrabien-sis Anno Scholastico 1850/51*²⁶).

Kada su iz Sjemeništa istupili Ilija Đukić (5. III 1851) i Andrija Laboš, nastala je polemika između Stića i biskupskog namjesnika Bubanovića. Stić je pripisivao izlazak ove dvojice Bubanoviću, a Bubanović je 28. III 1851. krepko opovrgao Stićeve razloge²⁷).

God. 1850 postao je Stić suradnikom *Zagrebačkog katoličkog lista* člankom: *Cerkvena vlada*. Slijedeće je godine (1851) napisao članak: *Dvje nevidive vlade*. I jedan i drugi mogu se uvrstiti u pravnu literaturu²⁸).

U septembru 1851. postao je Stić članom Stolnog kaptola Križevačke biskupije. *Pridvornik Bogoštovja* Thun poslao je 30. IX 1851. izvještaj o imenovanju dr. Petra Stića za kanonika-čuvara, Janka Goleša za predstavnika, Vasilija Poturičića za štioica i Konstantina Bukvića za pojca. Ova četiri kanonika sačinjavali su savjetodavno tijelo biskupa Gabre Smičiklasa²⁹).

Na žalost Stić je bio kratko vrijeme kanonik, svega 4 mjeseca. Umro je u Križevcima 31 siječnja 1852., oko 1 sat poslije ponoći. Slijedećeg je dana (1. II 1852) položen u grobnicu Stolne crkve (Katedrale) u Križevcima³⁰).

Stić je bio zdravo seljačko dijete, odličan đak, doktor bogoslovije, biskupski tajnik, vojni i građanski kapelan, rektor Sjemeništa, prisjednik sudbenog stola Križevačke županije, prisjednik Duhovnog stola Križevačke biskupije, upravitelj Biskupske pisarne, kanonik-čuvár Stolnog kaptola Križevačke biskupije; bio je muž bistra uma, blaga

²⁴) Nacionalna sveučilišna biblioteka u Zagrebu. R 3981. Ostavština Stanka Vraza. *Stić Petar, vojni kapelan, Stanku Vrazu*. Sačuvana su 4 pisma Stićeva Vrazu: I. Zadar, 8. XI 1847; II. U Zadru, 7. I 1848; III. U Zadru, 17. I 1848; IV. U Zadru, 13. VI 1849.

²⁵) Arhiv Križevačke biskupije. *Fasc. anni 1849, num. 55, 78; Fasc. anni 1850, num. 16, 27, 30, 35, 88, 142, 143, 161, 169; Fasc. anni 1851, num. 21, 203, 237, 356, 469.*

²⁶) Arhiv Križevačke biskupije. *Fasc. anni 1851, num. 297.*

²⁷) Arhiv Križevačke biskupije. *Fasc. anni 1851, num. 132, 142, 321.*

²⁸) Stić, P. dr. *Cerkvena vlada*. Katolički list zagrebački, II/1850, br. 26, str. 201—202.

Stić, Petar dr. *Dvje nevidive vlade*. Zagrebački katolički list, III/1851, br. 43, str. 337—338. Stić, Petar dr. *Pravda i ljubav*. Katolički list zagrebački, II/1850, br. 13, str. 97—98.

²⁹) Arhiv Križevačke biskupije. *Fasc. anni 1851, num. 357, 380.*

³⁰) Vidi br. 4.

srca i pobožne ćudi; bio je hrvatski književnik koji je ostavio iza sebe tragove jakog duha i granitnog karaktera³¹⁾. Osim svog „milog“ hrvatskog jezika govorio je latinski, njemački, talijanski i mađarski; poznao je grčki, staroslavenski i francuski.

Prema sadržaju vidi se da je Stić prerano umro, navršivši tek 35 godina. Bubanović je tada (1852) više nego li itko drugi uočio u Stičevoj smrti tragični gubitak za narodnu zajednicu. Upravo zbog toga njegov epicedij, napisan u poletnim elegijskim distisima, dobiva svoje umjetničko opravdanje. Vjerojatno je Bubanović napisao epicedij na latinskom jeziku ne s namjerom da bi sebe istakao da je *poeta doctus* nego i da strance upozori na naša kulturna dostignuća. Epicedij je ujedno prvi prilog za upoznavanje Stičeve ličnosti.

Zagreb.

M. Predović.

SUMMARIUM

M. Predović: COMMENTARIUS AD EPICEDIUM BASILII BUBANOVIĆ PETRO STIĆ

Neolatinista Basilius Bubanović (1797—1853) distichis elegicis cecinit epicedium doctori Petro Stić, canonico episcopatus Crisiensis viroque Musarum, volens etiam homines aliarum nationum certiores facere de rebus litterariis Croaticis nec non illustrare personam amabilem suo poetico opere. Referens de epicedio, auctor vitam scriptaque eiusdem Stić linea brevi describit, quia usque ad nostram aetatem in umbra fuerunt.

Vladislav KUŠAN:

POËTAE

Olim in Thebis superbis
mirabiles fuimus ephebi.
Incedimus rorem pedibus nudis
cum rosarum coronis in comis,

Hodie in cubiculo sumus
antiqua memoria praesensionis.
De fato et angustiis vitae
lyrae dehiscentes crepant.

Multae purpureae aestates
in solario splendebant,
dum in vicibus rerum
vates facti sumus.

Si miseri et parvi sumus
noster arcus caelestis in caelo est,—
divitias omnes daremus
pro aqua et libertate.

Zagreb.

Versio: T. Smerdel.

³¹⁾ Smičiklas, Gabre. (In memoriam doctoris Petri Stić canonici Crisiensis (1816—1852). Arhiv Križevačke biskupije. Fasc. anni 1852, num. 29.

(Nikola Horvat. *Uspomena na Dr. Petra Stića*) Cerkevne vjesti. Iz Zagreba. Zagrebački katolički list, IV/1852, br. 6, str. 45.